

14. ročník, úloha IV. P ... míček ve vodě (3 body; průměr ?; řešilo 54 studentů)

Máme trubku ve tvaru písmene V, jedno rameno je svislé a na konci otevřené, druhé s ním svírá ostrý úhel a je na konci (nahore) zatavené. Trubka je téměř plná vody a v zataveném rameni nahore plave míček. Vymyslete způsob, jak dostat míček ven tak, aby voda nevytekla. Nesmíte ji vypustit, svislé rameno musí zůstat pořád svislé a do trubky nesmíte nic strkat.

Úlohu vymyslel Karel Kouřil.

Vyskytlo se několik zajímavých návrhů. Ale fungovaly jenom dva. Oba využívaly setrvačných sil. Stačí si uvědomit, že vztlaková síla působí opačným směrem než síla působící v systému (výslednice gravitační a zdánlivých sil $F = F_g + F_Z$). Uvažujme, že se síla moc nemění na rozměrech míčku, potom si to můžeme představit jako ekvivalentní k normální vztlakové síle v kapalině, jenom místo tíhového zrychlení vezmeme zrychlení $g' = F/m$. Takže vztlaková síla bude působit opačným směrem než F . Stačí nám tedy najít takovou zdánlivou sílu, aby výslednice směřovala směrem do středu zkumavky.

První návrh. Setrvačnou sílu vytvoříme pohybem zkumavky směrem dolů větším zrychlením než tíhovým. Potom výsledná síla v soustavě zkumavky bude působit směrem nahoru a míček se bude pohybovat opačným směrem — ke spojení trubek, potom bychom zastavili a kulička by vyplavala správnou trubkou. Toto řešení má trochu technické problémy, protože je celkem těžké pohybovat se velkým zrychlením dost dlouho.

Druhý návrh. Jako setrvačnou sílu vezmeme odstředivou. Třeba když jedete v autě v zatáčce tak na vás působí odstředivá síla. V tomto návrhu potřebujeme aby projekce síly na směr stěny trubky působila směrem nahoru (výsledná síla na míček potom působí opačně — směrem dolů k spojnici): $F_o > F_g \operatorname{tg} \alpha$. To můžeme dosáhnout velkými otáčkami, nebo velkou vzdáleností osy rotace od zkumavky.

Vtipné, ale špatné řešení bylo, že uzavřeme zkumavku a ohřejeme až se všechna voda vypaří, a potom míček spadne dolů. Má to však problém, že hustota té páry bude stejná jako vody, takže vztlaková síla stejná jako u vodě.

Miroslav Kladiiva